

Neuropsykologisen kuntoutuksen järjestäminen Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymässä (jäljempänä Siun sote)

ISAVI/10686/2021

Vastaus selvityspyntöön ja asianosaisen kuulemiseen:

Itä-Suomen aluehallintovirasto on valvonut lasten ja nuorten neurologiseen kuntoutukseen pääsyä Siun soten alueella vuodesta 2020 lähtien. Aluehallintovirasto kiinnitti 2.3.2021 päätöksessä (ISAVI/2559/2020) Siun soten huomiota hyvän hallinnon vaatimuksiin. Siun soten on terveydenhuoltolain 29 §:n 1 momentin mukaisesti järjestettävä potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinällinen kuntoutus lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Aluehallintovirasto pyysi päätöksessä Siun sotea toimittamaan 31.5.2021 mennessä selvityksen siitä, mihin toimenpiteisiin asiassa on ryhdytty. Siun soten yhtymähallitus antoi 27.5.2021 lausunnon asiassa.

Aluehallintovirastossa on harkittavana hallintolain 53c§ tarkoittaman hallinnollisen ohjauksen antaminen Siun sote- Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymälle.

Kuntayhtymälle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi.

Vastauksia selvityspyntöön

Aluehallintovirasto pyytää kuntayhtymän hallitusta hankkimaan asiassa tarvittavat selvitykset alla esitettyihin seikkoihin ja antamaan lausunnon asiassa. Hallitus voi myös tuoda esiin muita itse tärkeänä pitämiä asiaa koskevia seikkoja. Aluehallintovirasto pyytää antamaan selvityksen Siun sote kuntayhtymän neuropsykologisen kuntoutuksen järjestämisestä. Kysymykset (1-4) ja niihin annetut esitetään seuraavaksi.

Kysymys 1.

Neuropsykologisen kuntoutuksen järjestäminen potilaan lääketieteellisesti perustellun tarpeen mukaisesti

Siun sote toimitti 27.5.2021 lausunnon liitteenä kuntayhtymän hallituksen 19.12.2019 vahvistamat yhteiset neuropsykologisen tutkimuksen, kuntoutuksen ja ohjauksen myöntämisen perusteet. Niiden mukaan on maksimimääräksi kuntoutuskerroille asetettu 2 x 20 kertaa.

Kuinka monella potilaalla (lukumäärä) ja kuinka isolla osalla (%) potilaista neuropsykologisen kuntoutuksen tarve edellyttää enemmän kuntoutuskertoja kuin kuntayhtymän hallituksen 19.12.2019 vahvistamassa yhteisten neuropsykologisen tutkimuksen, ISAVI/10686/2021 7 (9) kuntoutuksen ja ohjauksen myöntämisen perusteissa on asetettu maksimimääräksi kuntoutuskerroille (2 x 20 kertaa)?

Vastaus kysymykseen:

Neuropsykologinen kuntoutus siirrettiin 1.1.2022 Perhe- ja sosiaalipalveluista Terveys- ja sairaanhoitopalveluihin. Neuropsykologisen kuntoutuksen siirtämisen yhteydessä laadittiin moniammatillisena työnä "Terveys ja sairaanhoitopalvelujen Työohje lasten neuropsykologisen

kuntoutuksen myöntämiseksi”, liitteenä 1. Työohjeen mukaan maksusitoumuksella myönnettävän yhden kuntoutusjakson pituus voi olla enintään 20 kertaa. Ohjauksellista neuropsykologista kuntoutusta voidaan myöntää enintään 10 kertaa. Asiakkaalle voidaan myöntää korkeintaan kaksi kuntoutusjaksoa ja toisen kuntoutusjakson pituus voi olla 10-20 kertaa. Jatkokuntoutussuositus käsitellään työryhmässä kuntouttaneen psykologin suositusten perusteella. Tässä vaiheessa on mahdollista ohjata asiakas muuhun palveluun, jos se nähdään ensisijaisena ja jos kuvautuu että asiakkaan tilanne vaatii muita toimenpiteitä. Myös tällöin voidaan tarpeen vaatiessa tehdä ohjaus myös erikoissairaanhoidon. Koko Siun soten palvelualueelta koskettaen sekä erikoissairaanhoidon että perusterveydenhuoltoa voidaan myöntää yhteensä enintään kaksi 20 kerran kuntoutusjaksoa.

Siun sotessa vaikea-asteisten sekä laaja-alaisten kehityksellisten erityisvaikeuksien kuten vaikea-asteisen kehityksellisen kielihäiriön, lukivaikeuden ja hahmotushäiriön kuntoutussuunnitelmat sekä näihin liittyvät mahdolliset kuntoutuspalveluiden maksusitoumukset laaditaan alueellisen hoidon porrastuksen mukaisesti erikoissairaanhoidosta.

Mikäli perusterveydenhuollossa lasten neuropsykologisen kuntoutuksen työryhmä/ lääkäri on arvioinut, että lapsi mahdollisesti tarvitsisi neuropsykologista kuntoutusta enemmän kuin 2 x 20 kertaa on lapsen huoltajia ohjattu hakemaan kuntoutusta Kelalta ja lausunto kuntoutuksenhakemiseksi on tullut kuntoutussuunnitelman laatineelta lääkäriltä.

Meillä ei ole olemassa lukuja siitä, kuinka monella lapsella/nuorella nämä tässä kuvatut määrät ylittyisivät. Kuntoutussuunnitelmat ovat arviomme mukaan tehty moniammatillisesti ja nykyisin vastaavat sujuvasti ja hyvin asiakkaiden tarpeisiin.

Kysymys 2.

Neuropsykologien kuntoutuksen myöntäminen lääkinnällisenä kuntoutuksena

Siun soten hallituksen 27.5.2021 lausunnon mukaan neuropsykologista kuntoutusta myönnettiin edelleen sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna. Siun soten hallituksen 27.5.2021 lausunnon mukaan neuropsykologista kuntoutusta myönnettiin edelleen sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna. Lausunnossa kerrottiin, että kuntayhtymässä on aloitettu perustasolla maksusitoumuksilla toteutuvan neuropsykologisen kuntoutuksen siirto terveydenhuollon puolelle, jolloin potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus järjestetään lainsäädännön edellyttämällä tavalla terveydenhuoltolain 29 §:n 1 momentin mukaisesti.

Kysymys 2.1

Mihin toimenpiteisiin Siun sote on ryhtynyt saattaakseen neuropsykologisen kuntoutuksen järjestämisen kaikille sitä tarvitseville terveydenhuoltolain 29 §:n mukaisesti lääkinnällisenä kuntoutuksena?

Vastaus kysymykseen:

Siun sotessa käynnistettiin keväällä 2021 konkreettinen valmistelutyö lasten neuropsykologisen kuntoutuksen siirtämisestä Perhe- ja sosiaalipalveluista Terveys- ja sairaanhoitopalveluihin. Varsinainen jonon siirtäminen terveys- ja sairaanhoito palveluiden perustettuun ”Lasten kuntoutuksen yksikköön” toteutettiin 1.1.2022. Potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus järjestetään nyt lainsäädännön edellyttämällä tavalla terveydenhuoltolain 29 §:n 1 momentin mukaisesti.

Työohje lasten neuropsykologisen kuntoutuksen myöntämiseksi perusterveydenhuollossa on laadittu ja hyväksytty 24.1.2022. Kuntoutukseen ohjautumista on muutettu aiemmasta siten, että psykologin lausunnon lisäksi on ohjeistettu kuntoutussuunnitelman laatimisesta lapselle.

Kuntoutussuunnitelma tulisi mieluiten olla lääkärin laatima, mutta mikäli se ei ole mahdollista, voi sitä olla laatimassa muu terveydenhuollon ammattilainen yhdessä psykologin kanssa. Lääkärinä tulee kuitenkin vähintään konsultoida kuntoutussuunnitelman tekemisen yhteydessä ja hänen kannanottonsa tulee merkitä suunnitelmaan. Konsultoivalla lääkärillä tulee olla käytettävissään psykologin tutkimusyhteenvedon lisäksi lapsesta tehty pedagoginen arvio, tieto koulun tukitoimista ja kodin ja koulun kanssa tehdystä yhteistyöstä lapsen arjen tukemiseksi, mahdolliset muut asiaan liittyvät lausunnot ja suositukset sekä kuvaus lapsen arjen toimintakyvystä yhteenvedona konsultaatiota varten. Kuntoutuksen tavoitteet määritellään kuntoutussuunnitelmaan yhteistyössä huoltajien, lapsen/nuoren ja opettajien kanssa psykologin tutkimukseen, arjen havaintoihin sekä kokemuksiin perustuen. Kuntoutukseen on mahdollista ohjautua myös lasten- tai nuorisopsykiatrialla tai lastenneurologialla tehdyn hoito- ja kuntoutussuunnitelman perusteella.

Päätöksen kuntoutuksen myöntämisestä tekee Lasten kuntoutuksen yksikössä lääkäri. Hänellä on käytettävissään työryhmä, jossa on kokenut, neuropsykologikoulutuksessa oleva psykologi ja aiemmin Perhe- ja sosiaalipalveluissa lasten neuropsykologisista kuntoutuksista vastannut sosiaalityöntekijä/kuntoutusasiantuntija.

Lääkinnällisen kuntoutuksen tarve perustuu terveydenhuollon ammattilaisen lapselle/nuorelle tekemään kuntoutussuunnitelmaan sekä lasten kuntoutuksen moniammatillisen työryhmän arviointiin. Työryhmään kuuluu lääkäri, sosiaalityöntekijä sekä psykologi joka neuropsykologian erikoistumiskoulutuksessa. Työryhmän lääkärillä käytössä lastenneurologian lääkärin konsultaatio ja työryhmän psykologilla on neuropsykologin työnohjaus, näillä pyritään turvaamaan riittävä osaaminen ja ammattitaito työryhmälle.

Kaikki lapset, joille neuropsykologisen kuntoutuksen arvioidaan olevan ensisijaista ja, joiden arvioidaan siitä hyötyvän, asetetaan kuntoutuksen jonoon.

Mahdolliselle odotusajalle pyritään varmistamaan riittävä koulun tuki. Syksystä 2021 alkaen on ostettu kaikki saatavilla oleva neuropsykologinen lähi- ja etäkuntoutus. Lisäksi aikaisempaan nähden neuropsykologisia tutkimuksia on pyritty tekemään omana toimintana, mikä vapauttaa kuntoutuspaikkoja ostopalvelusta. Edelleen Siun soten omana toimintana on käynnistynyt LU-KI-ryhmä.

Kysymys 2.2

Järjestääkö Siun sote neuropsykologista kuntoutusta sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna?

Vastaus kysymykseen:

Ei järjestetä.

Kysymys 3.

Lasten ja nuorten hoitoon pääsy neuropsykologiseen tutkimukseen ja kuntoutukseen

Siun soten 27.5.2021 antaman lausunnon mukaan Siun sote on järjestänyt neuropsykologisen kuntoutuksen hankkimalla kuntoutuksen yksityisiltä palvelujen tuottajilta.

Aluehallintovirasto pyytää Siun sote kuntayhtymää ilmoittamaan hoitoon pääsyn lasten ja nuorten neuropsykologiseen tutkimukseen ja kuntoutukseen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon osalta

Vastaus kysymykseen:

Siun sotella on hankintasopimukset / asiakaskohtaiset sopimukset paikallisten neuropsykologista kuntoutusta tuottavien palveluntuottajien kanssa lähi- ja etäkuntoutuksesta. Nämä palveluntuottajat ilmoittavat vapautuvat paikat lasten neuropsykologisen kuntoutuksen työryhmälle. Siun sote ostaa asiakkailleen/ potilailleen kaiken neuropsykologisen kuntoutuksen palvelun, jonka saa. Samat palveluntuottajat tuottavat palvelua Siun soten erikoissairaanhoidon lastenneurologian ja lasten psykiatrian poliklinikoiden potilaille sekä Kelalle.

Terveys- ja sosiaalipalveluiden lasten neuropsykologisen kuntoutuksen jonossa 1.12.2022 on 49 lasta. Vastaava luku 1.10.2021 oli 117 lasta. Palveluun jonotusaika oli 1.10.2021 oli kaksi ja puoli vuotta, kun jonotusaika tällä hetkellä on 1 vuosi 8 kuukautta. Jonotusajan vähentämiseksi tehdään koko ajan töitä Lasten kuntoutuksessa. Omana palveluna tuotettuun neuropsykologisiin tutkimuksiin lapsi/nuori on päässyt noin kuukauden sisällä.

Siun soten perusterveydenhuollosta maksusitoumuksia neuropsykologisiin kuntoutuksiin on tänä vuonna annettu 91 kpl, joista jatkokuntoutuksia on 8 ja ohjauksia 10. Jatkokuntoutuksiin lapsi pääsee suoraan ensimmäisen kuntoutusjakson jälkeen, kun jatkokuntoutusasia on käsitelty (2-3 viikon sisällä).

Kysymys3.1

Miten perusterveydenhuollossa toteutuu terveydenhuoltolain 51 §:n mukainen hoitoon pääsy neuropsykologiseen tutkimukseen ja kuntoutukseen ja potilaslain 4 §:n 1 momentin mukainen hoitoon pääsyn ajankohdan ilmoittaminen?

Vastaus kysymykseen:

Kun lapsen/nuoren neuropsykologisen kuntoutuksen lähete saapuu, asia käsitellään Lasten neuropsykologisen kuntoutuksen työryhmässä kolmen viikon kuluessa. Kuntoutusarvion jälkeen lapsi asetetaan perusterveydenhuollon neuropsykologisen kuntoutuksen jonoon. Jos kuntoutusarviossa ilmenee tarve lisätutkimuksille/neuropsykologiselle tutkimukselle, on potilaalle voitu antaa ajat lähetteen käsittelyn yhteydessä (oma psykologi opiskelee neuropsykologiksi ja tiiviissä neuropsykologin työnohjauksessa pystyy tekemään tutkimuksia erikoistuvan neuropsykologin roolissa). Huoltajalle/ asiakkaalle ilmoitetaan tästä jonoon asettamisesta. Tarkkaa jonotusaikaa on mahdotonta tässä vaiheessa huoltajalle ilmoittaa, koska kaikki kuntouttava palvelu ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta. Asiakkaille annettu neuropsykologisen työryhmän yhteystiedot, josta voi kysyä mm. jonotusaikaa yms. Huoltajaan ollaan toistamiseen yhteydessä, kun lapselle olisi jonon mukaisesti paikka kuntoutukseen.

Kysymys 3.2

Miten erikoissairaanhoidossa toteutuu terveydenhuoltolain 52 §:n mukainen hoitoon pääsy neuropsykologiseen tutkimukseen ja kuntoutukseen ja potilaslain 4 § 1 momentin mukainen hoitoon pääsyn ajankohdan ilmoittaminen?

Vastaus kysymykseen:

Lastenneurologialla lasten ja nuorten neuropsykologiset tutkimukset toteutetaan omana toimintana lastenneurologian poliklinikalla ja päiväsairaalassa. Lapselle/nuorelle ohjelmoidaan tutkimukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti ja tutkimukset pystytään järjestämään suunnitellussa aikataulussa. Tutkimuksen ajankohta sovitaan lääkärikäynnillä tai jo lähetekäsittelyn yhteydessä.

Neuropsykologisen kuntoutuksen tarpeen toteamisen jälkeen lapsi asetetaan lastenneurologian poliklinikan neuropsykologisen kuntoutuksen jonoon, jossa on 9.12.2022 19 lasta tai nuorta. Jonotusaika on tällä hetkellä noin 9 kuukautta. Jonoon laittamisen vaiheessa vanhemmille kerrotaan, että jonotusaika on pitkä, noin vuoden mittainen. Lapsen tai nuoren vanhempaan otetaan yhteyttä heti, kun tieto vapautuvasta kuntoutuspaikasta tulee jononhoitajalle. Jos vapautuva kuntoutusaika ei perheelle sovi, voi jonotus jatkua ja perheelle tarjotaan myöhemmin heidän toiveiden mukaista kuntoutusaikaa.

Vuonna 2022 on lastenneurologialta myönnetty 21 maksusitoumusta ensimmäiselle kuntoutusjaksolle. Toiselle kuntoutusjaksolle on saanut maksusitoumuksen 8 lasta/nuorta.

Lastenpsykiatrian osalta tarpeelliseksi arvioidut varsinaiset neuropsykologiset tutkimukset ovat hoituneet ostopalveluna ilman jonotusta. Neuropsykologisen kuntoutuksen tarpeen havaitsemisen jälkeen lapsi asetetaan neuropsykologisen kuntoutuksen jonoon. Jonotusaika on 1.5–2 vuotta. Lastenpsykiatrinen hoito ja kuntoutus on lastenpsykiatrialla ensisijaista eikä lapsella jonoon asettamisen vaiheessa ole useinkaan vielä valmiuksia neuropsykologiseen kuntoutukseen esim. masennus-, käytös- tai ahdistusoireiden vuoksi. Muu varsinainen lastenpsykiatrinen hoito tai kuntoutus on näin ollen tarpeen mahdollistamaan sen, että lapsi kykenisi hyötymään neuropsykologisesta kuntoutuksesta. Tämän ennakoivan työskentelytavan avulla lastenpsykiatria on kyennyt vastaamaan neuropsykologisen kuntoutuksen tarpeisiin varsin oikea-aikaisesti.

Ennakoitu neuropsykologiseen kuntoutukseen pääsyn ajankohta ilmoitetaan lapselle ja hänen huoltajilleen jonoon asettamisen vaiheessa. Jonotilannetta päivitetään muuhun hoitoon liittyvien hoitoneuvottelujen yhteydessä ja lapselle sekä huoltajille ilmoitetaan ennakoitu kuntoutukseen pääsyn ajankohta. Samalla mietitään ajankohdan sopivuutta suhteutettuna lapsen kehitysvaiheeseen sekä muun hoidon ja kuntoutuksen vaiheeseen. Useimmiten ei ole tarkoituksenmukaista, että lapsella olisi muuta kuntoutusta neuropsykologisen kuntoutuksen rinnalla.

Nuorisopsykiatrian ylilääkärin mukaan tänä vuonna on jokunen yksittäinen nuori ohjattu neuropsyk.tutkimukseen maksusitoumuksella ja nuori päässyt lähes viivettä tutkimuksiin yksityissektorille. Myös yksittäinen nuori on ohjattu neuropsykologiseen kuntoutukseen Kelan vaativana lääkinnällisenä kuntoutuksena. Lisäksi meillä on ollut hoidossa nuoria, jotka ovat jo aiemmin edellisessä hoitopaikassa asetettu kuntoutusjonoon, ja ovat aloittaneet neuropsykologisen kuntoutuksen jo edellisen hoitokontaktin aikana tai meillä hoidossa ollessaan. Koska meillä työskentelee neuropsykologikoulutuksessa oleva psykologi, meillä myös on mahdollista tehdä tavanomaista psykologista kattavampia tutkimuksia omana työnä, jota mahdollisuutta on käytettykin

Kysymys 4 Neuropsykologisten kuntoutuksen järjestäminen riittävästi asukkaiden tarpeen mukaan riittävällä henkilöstöllä

Vastaus kysymykseen:

Siun soten terveys ja sosiaalipalveluilla ei ole neuropsykologista kuntoutusta omana toimintana, vaan se järjestää alueellaan kuntoutuspalvelut ostopalveluina. Siun sote ostaa kaiken saamansa lähi- että etäkuntoutuksen. Lasten neuropsykologisia tutkimuksia on ollut mahdollisia aloittaa tehdä omana toimintana tästä syksystä alkaen. Lisäksi Siun soten omana toimintana on käynnistynyt LU-KI-ryhmä.

Siun soten näkemys:

Näkemyksemme mukaan neuropsykologisen kuntoutuksen järjestäminen Siun sotessa on Aluehallintoviranomaisen 2.3.2021 antaman päätöksen jälkeen saatettu päätöksen edellyttämälle tasolle ja toimintatavalle.

Vastausta kuntayhtymän hallitukselle ovat olleet laatimassa kuntoutuksen palvelujohtaja Jussi Malinen, lastenpsykiatrian ylilääkäri Kirsi Mustonen, nuorisopsykiatrian ylilääkäri Päivi Pölönen ja lastenneurologian ylilääkäri Marika Jantunen sekä johtava puheterapeutti Markku Nevala.

Liitteet: Työohje

Päätös palvelun siirtämisestä pesosta pth:n puolelle

Joensuu, 12.12.2022

Susanna Wilén

va toimialuejohtaja, terveys- ja sairaanhoitopalvelut